

Валерій ЄДНАК,
кандидат педагогічних наук,
доцент, завідувач кафедри теорії і методики
олімпійського та професійного спорту
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Станіслав САПРУН,
аспірант Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

СТАВЛЕННЯ БАТЬКІВ УЧНІВ ЧЕТВЕРТИХ КЛАСІВ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ОЛІМПІЙСЬКОЇ ОСВІТИ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС ШКОЛЯРІВ

У статті подано аналіз літературних джерел та публікацій з основ поширення здорового способу життя серед учнів молодших класів та їх батьків. Описано результати анкетування батьків учнів четвертих класів із питань олімпійської освіти та ролі фізичного виховання в житті їх дітей. Окреслено шляхи формування позакласної й позашкільної олімпійської освіти школярів та позитивного впливу батьків на становлення інтегрально розвинених дітей.

Ключові слова: олімпійська освіта, олімпізм, батьки, молодший шкільний вік, здоровий спосіб життя, навчально-виховний процес.

В статтє представлен анализ литературных источников и публикаций по основам распространения здорового образа жизни среди учащихся младших классов и их родителей. Описаны результаты анкетирования родителей учеников четвертых классов по вопросам олимпийского образования и роли физического воспитания в жизни их детей. Обозначены пути формирования внеклассного и внешкольного олимпийского образования школьников и положительного влияния родителей на становление интегрально развитых детей.

Ключевые слова: олимпийское образование, олимпизм, родители, младший школьный возраст, здоровый образ жизни, учебно-воспитательный процесс.

This article provides the analysis of references and publications about the basis of spreading healthy lifestyle among elementary school students and their parents. The article also describes the results of the survey of forth grade students' parents concerning Olympic education issues and physical training influence on children's lives. The means of organization students' extra class and extra school Olympic education are given here, as well as the ways to encourage parents' positive impact on formation of integrally developed children.

Key words: olympic education, olimpizm, parents, midchildhood, healthy lifestyle, educational-educate process.

Постановка проблеми. В умовах сьогодення постає проблема формування особистості школяра як у моральному-психологічному, так і у фізичному аспектах. Свідченням цього є низька рухова активність учнів, стрімке поширення хронічних і застудних захворювань та низька успішність у навчанні. Ідеальним місцем для соціального утвердження учні доволі часто обирають саме вулицю, а сім'я та батьки у даному випадку залишаються на другому плані. Труднощі у сімейному житті, скрутне фінансове становище, байдужість батьків до розвитку дитини та інші фактори мають негативний вплив. Проблема виховання та навчання дітей не є новою, проте засобами впливу можуть бути не лише спеціалізовані педагогічні процеси у школі, але й засоби та методи, котрі можуть реалізовуватися за межами школи та у сім'ї. Особистий приклад батьків, їхнє усвідомлення того, що дітям необхідно займатися фізичними вправами чи іграми, відвідувати спортивні секції та гуртки є ключовими моментами виховання підростаючого покоління. Батьки виконують роль заохочуючого та мотивуючого компонента інтелектуального та фізичного розвитку школярів. Визначення освіченості батьків із питань здорового способу життя та фізичної культури з метою формування оптимальної системи навчально-виховних заходів на основі олімпійської освіти постає предметом детального аналізу [2; 4].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Різноманітні соціологічні дослідження представлені в багатьох публікаціях, що визначають сфери формування знань і навичок у навчально-виховному процесі школярів. Зарубіжні дослідники основ олімпійської освіти (D. Binder (1995), R. Naul (1998)) рекомендують поширювати ідеї олімпізму через учителів та тренерів. Натомість російські теоретики (В. Столяров (1990), В. Сергєєв (2000), М. Антипова (1998), Г. Полікарпова (2003)) сформували власну схему пропаганди олімпізму, до якої залучаються вчителі та батьки, котрі сприяють проведенню різних виховних заходів [1; 2; 7; 8].

В Україні олімпійський рух набув активного розвитку, але на сьогодні до нього залучаються в основному школярі середнього і старшого шкільного віку та студенти ВНЗ. Результати досліджень відношення учителів і директорів шкіл до олімпійської освіти частково висвітлені в роботах В. Єрмолової (2010). Теоретичні аспекти здорового способу життя розглядаються у працях таких авторів: М. Булатова (2005), Н. Москаленко (2005), О. Вацеби (2007), С. Матвєєва (2007). Тому науково-теоретична діяльність у галузі олімпійської освіти, сприяння розробці програм упровадження олімпійської освіти в позакласних і позашкільних напрямках є доцільною та актуальною. Для батьків учнів обов'язком має стати донесення до дітей знань про шкідливість і небезпеку таких явищ, як тютюнопаління, алкоголізм і наркоманія; прищеплення дітям любові та поваги до навколишнього середовища і формування звички вести здоровий спосіб життя [2; 3; 7].

Мета статті – дослідити рівень освіченості батьків учнів четвертих класів з основ олімпійської освіти та з питань дотримання здорового способу життя.

Завдання:

1. Проаналізувати літературні джерела з основ здорового способу життя та популяризації ідей олімпізму серед різних верств населення.

2. Провести анкетування батьків учнів четвертих класів окремих навчальних закладів Тернопільської області щодо їх відношення до поширення олімпійської освіти серед школярів.

3. Сформувані ключові ідеї пропаганди здорового способу життя засобами олімпійської освіти у навчально-виховному процесі дітей молодшого шкільного віку.

Методи й організація дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення літературних джерел, статей, публікацій, матеріалів мережі Інтернет; бесіди; анкетування.

Аналіз отриманих результатів. Анкетування проводилося із березня по травень 2012 року серед батьків учнів четвертих класів на базі шкіл Тернопільської області та м. Тернополя. Зокрема, в ЗОШ I-III ступенів №4, №10, №14, №17, №18, №23; спеціалізованих школах I-III ступенів із поглибленим вивченням іноземних мов №3 та №5; Класичній гімназії; загальноосвітній школі I-II ступенів с. Великий Говилів (Теребовлянський р-н); ЗОШ I-III ступенів с. Малий Ходачків (Тернопільський р-н); ЗОШ I-II ступенів с. Романівка (Теребовлянський р-н). У цих освітніх закладах було проанкетовано 234 респонденти. У школі учні отримували анкети та передавали їх своїм батькам для заповнення. Анкета складалася із 12 питань закритої форми. Вступна частина інформативного спрямування стосувалася зацікавленості батьків у фізичному розвитку дітей, бажанні займатися фізичними вправами. Основна частина включала запитання щодо визначення місця фізичного виховання у навчально-виховному процесі школярів, кількості та змісту позакласних заходів. Заключна частина головним чином визначала рівень знань батьків з олімпійської освіти та основ здорового способу життя, а також їхнє ставлення до поширення ідей олімпізму в школі.

Аналіз отриманих відповідей засвідчив, що батьків, котрі регулярно займаються фізичними вправами, є лише 23% (53) респондентів, а 61% (144) – інколи використовують вільний час для занять спортом. 16% (37) опитаних взагалі ніколи не мали бажання виконувати будь-які фізичні вправи або цілеспрямовано займатися спортом. Такий результат викликає занепокоєння, оскільки свідчить про відсутність зацікавленості у фізичній культурі батьків наших школярів, адже лише окремі з них здатні на особистому прикладі продемонструвати корисність фізичних вправ та заохочення дітей до ведення здорового способу життя.

Результати деяких відповідей мали досить суттєві відмінності та подекуди не надавали об'єктивної інформації про досліджувану проблему. Так, з'ясовуючи у батьків їхню думку та оцінку рівня освіти, який забезпечує школа, більшість респондентів – 64% (152) – визначили його як достатній, а 30% (70) –

як високий. Лише 2% (4) опитаних оцінили рівень освіти як низький та 4% (8) батьків не знайшли потрібної, на їхню думку, відповіді.

У навчально-виховній діяльності шкіл позитивними слід визнати результати отриманих відповідей на запитання, що пов'язане з оцінкою рівня рухової активності школярів під час занять у школі. Повністю задоволеними увагою, що приділяється учням у школі, є 79% (186) батьків. Кардинально незадоволеними ставленням до дітей та процесу навчання з боку вчителів є 5% (12) опитаних, що становить незначну частину респондентів. Це повинні взяти до уваги вчителі та керівники закладів, адже позитивні відгуки та думки батьків є основою хорошого іміджу та престижності школи. У 16% (36) батьків виникли труднощі у достовірній оцінці діяльності школи та рухової активності їхніх дітей у ній.

Неоднозначною є й оцінка рівня здоров'я школярів їхніми батьками. 27% (62) опитаних вважають здоров'я своїх дітей міцним, 59% (138) – оцінюють як добре, у 7% (17) – відзначили наявність хронічних захворювань, а 7% (17) – мають слабе здоров'я. Аналізуючи отримані результати, приємно констатувати сумарну кількість (понад 70%) дітей, котрі не мають жодних нарікань у стані здоров'я.

Проблематика зниження рівня фізичного здоров'я та збільшення рівня захворюваності різних типів давно турбує спеціалістів як галузі медицини, так і освіти. Ключовим завданням залишається процес оптимізації та врегулювання діяльності й способу ведення життя нашого підростаючого покоління. Досить нагальним це виглядає після ретельних обстежень дітей молодшого шкільного віку, серед яких понад 90% мають певні проблеми зі здоров'ям [2; 3]. Результати нашого дослідження можуть бути лише свідченням завищеної оцінки батьками стану здоров'я своїх дітей, а подекуди навіть його об'єктивним незнанням.

Багатозначними та досить різними виявилися результати визначення часу, котрий діти приділяють фізичним вправам, іграм тощо. Зокрема, щоденним заняттям по 1 годині приділяють увагу 36% (84) учнів. Декілька годин на тиждень – 41% (96) дітей. 11% (25) школярів заняттям фізичними вправами приділяють приблизно 1 годину на тиждень, а 12% (29) – взагалі не займаються фізичними вправами й спортом. Відповідно достатню кількість часу на рухову активність отримує менше 40% школярів, що може бути наслідком зайнятості дітей виконанням домашніх завдань у позаурочний час, а також проведення тривалого часу за комп'ютером [3; 5; 6].

Досить об'єктивна інформація була отримана під час визначення головних чинників, які впливають на бажання дитини займатися фізичними вправами. Ключовими виявилися уроки з фізичної культури у школі (31% (102)); приклади і наслідування друзів та однокласників (24% (82)). 20% (66) респондентів беруть участь у спортивно-масових і культурних заходах у школі та в класі і мають приклади для наслідування батьків. Лише 5% (15) віддали перевагу телебаченню та рекламі. Основний вплив на уподобання та захоплення учнів молодшого шкільного віку мають батьки, друзі та однокласники. Розподіл відсотків у даному випадку набуває досить умовного

характеру, адже у респондентів була можливість обрати не одну, а декілька відповідей. Крім того, формування чіткої шкали ключових факторів впливу інколи залежить не лише від особистості дитини, а й від виховання у сім'ї, навчання у певних закладах, відносин з однолітками та друзями.

Уроки з фізичної культури у початкових класах проводяться тричі на тиждень і не завжди така їх кількість є достатньою для дотримання оптимального рухового режиму дня школяра. Щодо визначення кількості занять на тиждень майже половина опитаних підтримали діючу систему організації фізичного виховання у школі – 57% (135) опитаних. Але висувались і пропозиції на рахунок збільшення кількості до 4-5 уроків на тиждень – це підтримали понад 32% (75) респондентів, 11% (24) визначили достатніми 1-2 уроки фізичної культури на тиждень. Думки батьків із цього питання є досить суб'єктивними й можливо непрофесійними, але більшість із них задоволені діючою системою з трьома уроками і 32% прагне реформувати та суттєво збільшити кількість занять (до 5), що має місце у багатьох високорозвинених країнах світу [1; 5; 8].

Проведення уроків фізкультури не завжди відповідає елементарним вимогам, а інколи має лише формальний характер. Майже половина (48% (114)) батьків визначили ефективність уроків фізичної культури лише частковою за впливом на здоров'я, рухову активність та фізичний розвиток. Визнали значний ефект і результат від уроків 32% (75) респондентів, а 20% (45) вважають його у сучасному форматі малоефективним. Позитивним залишається той факт, що значна частина батьків не сумніваються у використанні уроків фізкультури в школі у ролі вагомого засобу впливу на формування здорового способу життя та способу його ведення.

Оцінюючи діяльність та навчання у школі, батьки завжди прагнуть до кращого для своїх дітей і в своїй більшості відносяться до будь-яких протиріч досить скептично. Саме тому значна їх частина схильна вважати, що обов'язково слід приділяти більше уваги фізичному розвитку та оздоровленню школярів (77% (181)), а інша частина (23% (53)) впевнена, що потрібно оптимізувати руховий режим дня школяра. Третій варіант відповіді, який відхиляв будь-які пропозиції до покращення умов та якості проведення уроків та виховних заходів у школі, взагалі не був обраний жодним із респондентів.

Заключний блок анкети вміщував питання на знання батьків про систему олімпійської освіти та її використання у школі. Аналізуючи обізнаність батьків наших школярів, можна стверджувати, що більшості (55% (130)) відомі лише ключові моменти системи олімпійської освіти, олімпійського руху та олімпійських ігор. Цікавляться спортом і мають певні знання 25% (58) батьків і лише 20% (46) вперше чують дані терміни. Отримані результати свідчать про невисокий рівень знань спортивної тематики. Відповідно, цікавлячись спортом загалом, батьки формують певні захоплення своїх дітей та їх бажання займатися його різними видами.

Терміни «олімпізм» та «олімпійська освіта» можна ототожнювати із багатьма визначеннями, але окремі з них найбільш повно характеризують це багатогранне поняття, в якому поєднуються спорт, культура та освіта в єдине та

однорідне явище у суспільному середовищі. Відповіді батьків були досить різними, тому однозначне визначення важко обрати. Найчастіше олімпізм характеризували, як гармонійне поєднання якостей тіла, волі й розуму – 34% (107). Із поняттями «олімпійські ігри», «спортсмени», «спорт» погоджувалося 25% (77) опитаних, «гармонійним розвитком особистості» – 20% (61), «веденням здорового способу життя» – 17% (54). І найменше (4% (11)) згадувалося визначення, яке характеризує виховання підростаючого покоління на основі гуманістичних цінностей [2; 6].

Загальні положення, судження та поняття олімпійської освіти й олімпізму звучали у попередніх запитаннях, натомість у завершальному запитанні визначалося загальне ставлення до процесу інтеграції системи олімпійської освіти у навчально-виховний процес школярів. Більшість респондентів (55% (130)) ці ідеї та прагнення підтримали і вважали доцільними. Було важко відповісти 34% (80) опитаних, що пояснюється незнанням основ олімпізму взагалі та впливом олімпійської освіти на молодших школярів зокрема. Лише 11% (24) вважають, що це не відповідає сучасним шкільним вимогам та умовам, за яких відбуваються процеси навчання та виховання у школі.

Висновки. Результати анкетування батьків учнів свідчать про невисокий рівень обізнаності з основами фізичного виховання дітей, низьку рухову активність батьків та їхніх дітей і загальну невизначеність у веденні здорового способу життя. Рекомендовані і досліджувані засоби та форми впровадження олімпійської освіти викликали певну зацікавленість і повинні застосовуватися та популяризовуватися не лише протягом навчального дня у школі, але й у позакласній роботі, виховних заходах, тематичних вечорах, вікторинах, забавах та самостійних завданнях для школярів.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у визначенні в учнів молодшого шкільного віку рівня оволодіння теоретичними знаннями з основ олімпійської освіти та здорового способу життя; розробці шляхів формування здорового способу життя та інтеграції ідей олімпізму в навчально-виховний процес молодших школярів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вацеба О. М. Уявлення та знання українських школярів про цінності олімпізму / О. М. Вацеба, В. П. Юхимук // Спортивна наука України. – 2005. – № 1. – С. 15-23.
2. Єрмолова В. М. Олімпійська освіта: теорія і практика : навч. посіб. / В.М. Єрмолова. – К., 2011. – 335 с.
3. Єрмолова В. М. Теоретико-методичні засади інтеграції олімпійської освіти в навчально-виховний процес школярів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. вих. і спорту / В. М. Єрмолова. – К., 2010. – 22 с.
4. Контанистов А. Олимпийское образование в системе физического воспитания российских школьников / А. Контанистов // Наука в олимп. спорте. – 2007. – № 2. – С. 41-45.

5. Матвеев С. Олимпийское образование: от древней Греции до современности / С. Матвеев, Л. Радченко, Я. Щербашин // Наука в олимпийском спорте. – 2007. – № 2. – С. 46-52.

6. Сергеев В. Н. Олимпийское образование: определение сущности и перспективы направления научных исследований / В. Н. Сергеев // Теория и практика физ. культуры. – 2001. – № 7. – С. 48-49.

7. Юхимук В. Олімпійська освіта школярів у діяльності Міжнародної олімпійської академії / В. Юхимук // Спортивна наука України. – 2007. – № 3 (12). – С. 36-43.

8. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuiv.gov.ua/portal/soc_gum/msnu/2007-t5/tom5/07yvporf.pdf.

Дата надходження до редакції: 17. 12. 2012 р.